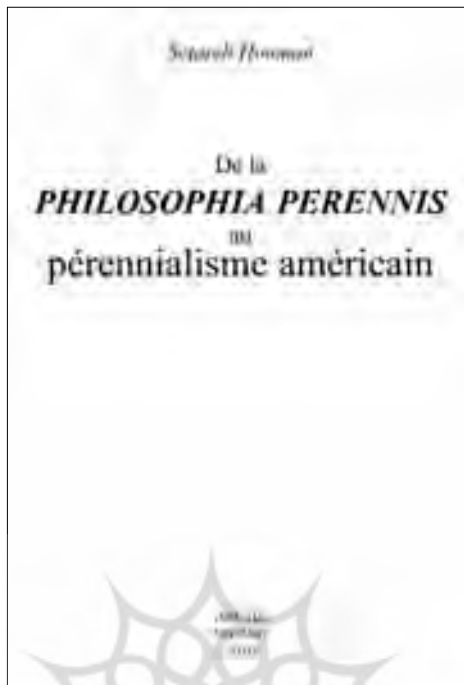

از حکمت جاویدان تا پرنیالیسم امریکایی

De la Philosophie Perennis au Pérennialisme américain. Setareh Houman. Arché _ Edidit, 2010 622 p.

جستار دوم این کتاب به بررسی نهضت‌هایی چون رمانتیسم، به ویژه رمانتیسم آلمانی می‌پردازد که در اشاعه ایده یک سمبولیسم دینی جهانشمول که مبدئی ناانسانی دارد و در اسطوره‌ها، روایات و نمادهای دینی همه اقوام نشانگر وجود یک سنت ازلی و ابدی و قدسی است. همچنین در این بخش به تأثیر نهضت‌هایی چون ترانساندالیسم امریکایی پرداخته شده که در ۱۸۳۶ در نزدیکی بوستون به همّت رالف والد امرسون پدید آمد و با تکیه بر اهمیت شهود عقلانی در دریافت حقیقت، نفی

ایده پیشرفت، تأکید بر ویژگی قدسی طبیعت و محکوم کردن صنعتی شدن تدریجی غرب، خویشاوندی‌هایی با نهضت پرنیالیستی دارد و در راهیابی این اندیشه به محیط‌های دانشگاهی امریکا نقشی مؤثر داشته است. در این میان تأثیر نوشته‌های مادام بلاواتسکی، بنیان‌گذار انجمن تئوزوفیک و اصحاب فرانسوی علوم سزی را در ترویج یک سنت باطنی نخستین که در همه ادوار تاریخی وجود داشته است نمی‌توان نادیده گرفت.

خفیه‌باوران در پی آن بودند که این ایده را با علم مدرن همساز کنند و بدین سان زمینه تلفیق علم و سنت را فراهم آورند، حال آن‌که در نوشته‌های مادام بلاواتسکی وجود یک سنت باطنی ازلی و ابدی این نقش را داشته که به ایده «وحدت همه ادیان در بنیان یا گوهر باطنی» شان قوام بخشد.

یکی از اعضای انجمن تئوزوفیک، ادوارد شوره در کتاب *رازآموختگان بزرگ* خود به پیروی از این ایده، از باطن‌شناسی تطبیقی ادیان سخن به میان آورد و بدین سان می‌توان از او به عنوان نخستین پرنیالیست یاد کرد. باید توجه داشت گرایش تکاملی در همه جریان‌هایی که به صورت مستقیم یا نامستقیم بر پرنیالیسم تأثیر گذاردند، وجود داشت اما این وجه در اندیشه پرنیالیستی محو می‌شود. این وجه شاخص این اندیشه همراه با دیگر وجوه ویژه آن در مقدمه کتاب بررسی شده و تعریفی جامع از این نوع یا شکل از اندیشه به دست می‌دهد.

می‌دانیم که نخستین نمود این اندیشه در نوشته‌های ضد مدرنیستی رنه گنون فرانسوی ظاهر شد. صفحاتی از این کتاب به

گذشته از امریکا، در بسیاری از کشورهای اروپایی و آسیایی و این اواخر در ایران نیز، نهضت یا مکتب سنت‌گرایان امریکایی که سید حسین نصر پس از فریتیهوف شوئون پرچمدار کنونی آن است، توجه برخی را برانگیخته است. به دلیل استناد پیوسته بنیان‌گذاران و اعضای این مکتب به حکمت جاویدان یا «فیلولوزفیا پرنیس»، در زبان انگلیسی و بویژه در محافل

دانشگاهی، آموزه آن‌ها را پرنیالیسم خوانده، از نمایندگانشان به عنوان پرنیالیست‌های امریکایی یاد می‌کنند. آن‌چه از اوایل قرن بیستم تا کنون درباره جهان‌نگری، آموزه و تشکیلات عرفانی این مکتب نوشته شده، معمولاً با جانبداری از آن، به توجیه آن پرداخته و کمتر کتابی با دیدی بی‌طرفانه اما سنجشگر و تاریخ‌نگر به چگونگی پیدایش و رشد این مکتب در امریکا و نیز تحلیل انتقادی آموزه آن، ضمن بزرگداشتی که شایسته نمایندگان این نهضت است توجه کرده است.

کتاب *از حکمت جاویدان تا پرنیالیسم امریکایی*، تألیف ستاره هومن که به تازگی در فرانسه به چاپ رسیده است، نخستین کتابی است که مفهوم «حکمت جاویدان» را که در نوشته‌های پرنیالیست‌ها به صورت برون - تاریخی به کار برده می‌شود در چارچوب تاریخی‌اش جای داده و به‌ویژه معنای آغازین و اصلی آن را که در نوشته‌های هومان‌یست‌های دوران نوزایی در فلورانس (مارچلو فیچینیو، پیکو دولا میراندولا و یا گوستینواستوکو) آمده است به روشنی شرح داده و سپس ایده‌های وابسته به این معنا را که در نهضت پرنیالیستی دلالتی کاملاً متفاوت یافته است بررسی کرده، کاربرد های گوناگون این مفهوم را در نوشته‌هایی که به آن استناد کرده‌اند از قرن ۱۶ تا ۱۹ میلادی به بررسی می‌گذارد. این اثر در صفحاتی دیگر، تأثیر کشف سنت‌های معنوی آسیا و رونق یافتن علم تطبیقی ادیان را - که همراه با فرایند سکولاریسم به نسبی شدن دین مسیحی انجامید - در پیدایی ایده دینی جهان شمول نشان می‌دهد که به انتقال مرکز حکمت به شرقی اسطوره‌ای انجامید.

نصر

کوماراسوامی

شوتون

گنون

است. با بررسی اندیشه و آثار هوستون اسمیت، تأکید بر برداشت او از اندیشه و علم پسامدرن است. اسمیت نخستین پرنیالیست آمریکایی است که به روان‌شناسی تجربه‌دینی توجه کرد و درباره تجربه‌های فراشخصی‌ای که با کاربرد مخدرهای روان‌گردان میسر می‌شوند، پژوهش‌هایی ارائه داد. توجه این فیلسوف به علم پسامدرن نیز نشانگر شباهت‌هایی با معنویت «نیو ایج» است.

در این کتاب کوشش شده تا برخی از جنبه‌های اندیشه پرنیالیست‌های آمریکایی، از جمله رد همه ره‌آوردهای مدرنیته، تأکید بر اعجاز عقل فعال که توجیه‌گر خداگونه‌انگاری انسان است، هماننددانی شناخت و هستی، تأکید بر هستی مطلق متعال که در مبدأ همه چیز است و درون باشنده همه چیز، تمایز میان مطلق و نسبی و تأیید ساختار پایگانی جهان به واری‌گذاری شود و به حیرت‌انگیزی طرح تطبیقی ادیان آن‌ها که بر پایه این همانی همه ادیان اصیل در هستی باطنی آن‌ها، یعنی در واقعیت مثالین و یا در گوهر دگرگون‌ناپذیر آن‌هاست اشاره شود و جای مهمی که تحقق معنوی در آموزی این نهضت دارد و آن را به عرفان در معنای دقیق آن نزدیک می‌کند، نشان داده شود.

آخرین مبحث از جستار دوم از یک سو اختصاص به بردارهایی دارد که پرنیالیست‌ها برای انتشار و شناساندن اندیشه خود به کار می‌گیرند و از دیگر سو به نسل دومی از نویسندگان پرنیالیستی آمریکا توجه می‌کند که اکنون فعالانه کار پیش‌کسوتان خود را پی گرفته‌اند. فصل پایانی کتاب ویژه چگونگی پای‌گیری پرنیالیسم در محیط دانشگاهی آمریکا، روابط جدل برانگیز میرچا الیاده با پرنیالیست‌ها و بحث و جدل‌هایی است درباره موضع‌گیری و اندیشه آنان که در گردهمایی‌های آکادمیک برانگیخته شده است. و سرانجام در نتیجه‌گیری، برخی از جنبه‌های مشکل‌آفرین این اندیشه به بحث گذارده می‌شود.

* سایت ناشر فرانسوی کتاب: www.editionsarche.com

ف.ر.

زندگی و روابط او با خفیه‌باوران و نئوتومیست‌های فرانسوی، دلایل توجه او به انجمن فراماسونری، چگونگی اسلام آوردنش و معنای سنت در نوشته‌های او اختصاص دارد.

گنون با تاریخ‌نگار هنر، آناندا کوماراسوامی انگلیسی – سیلانی نامه‌نگاری داشت. رهیافت این پرنیالیست نامدار که در ۱۹۱۷ در آمریکا ساکن شد به حکمت جاویدان و جهانشمول (این صفت افزوده اوست) از طریق پژوهش‌هایی بود که درباره شمایل‌نگاری‌ها و دلالت‌های نمادین آن‌ها کرد. از این رو، در این کتاب از او همچون پرنیالیستی مستقل یاد می‌شود.

جستار دوم کتاب با اقامت کوماراسوامی در آمریکا آغاز می‌شود. سخن نه تنها بر سر ارائه مسیر فکری و معرفی جامع آثار او و سه تن دیگر از سردمداران مشهور این نهضت در آمریکای شمالی یعنی فریتیهوف شوئون، سیدحسین نصر و هوستون اسمیت است، که نشان دادن چشم‌اندازی کامل از محیط پرنیالیستی در آمریکای شمالی است. این محیط با سکنی‌گزینی شوئون در بلومینگتون دستخوش دگرگونی‌های مهمی شد. بخشی از این جستار به سرگذشت انجمن‌ها و طریقه‌هایی می‌پردازد که در مسیر پیشنهادی گنون، به ابتکار و تحت مدیریت معنوی شوئون در اروپا، آمریکای شمالی و چه بسا کشورهای آسیایی تشکیل شد. متافیزیک نظری گنون دگرگونی‌هایی در اندیشه شوئون می‌یابد و مکملی روشنند که می‌باید به استحاله معنوی بیانجامد در تعلیمات انجمن‌های عرفانی‌اش به آن افزوده می‌شود، بسیاری از روشنفکران را که برخی در دانشگاه‌هایی آمریکایی تدریس می‌کنند به خود جلب می‌کند.

نوشته‌ها و فلسفه دینی شوئون که رهبری پرنیالیست‌های آمریکای شمالی را به عهده گرفت در این بخش تحلیل می‌شود تا همسویی و ناهمرازی آن با اندیشه گنون روشن شود و تفسیر او از واژه باطنی که در زبان انگلیسی Esoterism و نه Esotericism می‌خواند و بیشتر به معرفتی رستگاری بخش می‌ماند، شرح داده شود.

بازجست اندیشه و آثار سیدحسین نصر که اکنون رهبر پرنیالیست‌ها و آموزگار معنوی طریقت‌های شوئونی است، در بخش بعدی بررسی می‌شود. در این بخش تأیید بیشتر بر فلسفه طبیعت اوست که نشانگر خویشاوندی‌هایی با معنویت «نیو ایج» در غرب